

Stanowisko Głównego ekonomisty Pracodawców RP w sprawie płacy minimalnej w Polsce

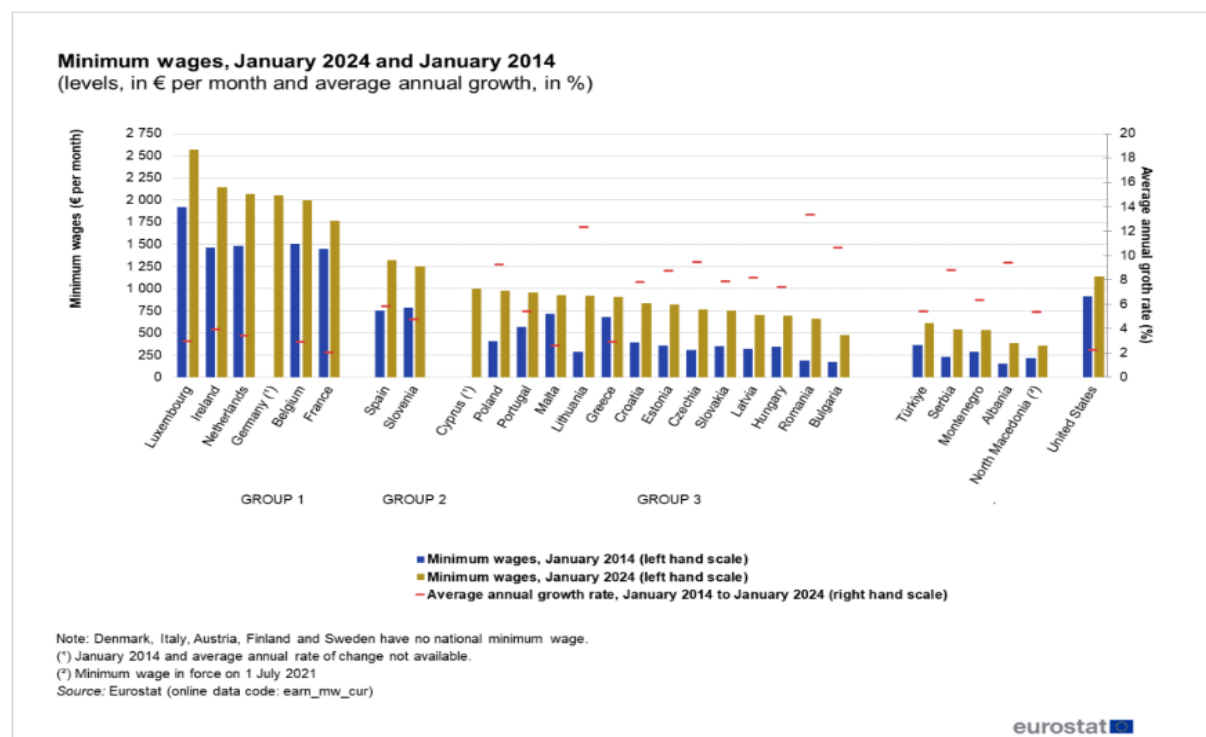
1. Aktualny poziom płacy minimalnej

Zastosowanie przepisów Ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2020 r. poz. 2207) na 2024 rok skutkowało wzrostem płacy minimalnej w Polsce z 3010 zł w 2022 roku i 3600 zł w drugim półroczu 2023 roku do 4242 zł w pierwszym półroczu 2024 oraz 4300 zł w drugim półroczu 2024.

2. Nominalna płaca minimalna w Polsce na tle krajów europejskich

Przy obecnym kursie euro (4,30) wzrost płacy minimalnej w Polsce do około 1000 euro pasuje polską płacę minimalną powyżej płac minimalnych we wszystkich porównywalnych krajach UE, także wyraźnie zamożniejszych. Płaca minimalna w Polsce jest wyższa nie tylko względem Bułgarii (477 euro), Rumunii (663), Węgier (697), Słowacji (750) czy Czech (764), ale także wyższa niż w Grecji (910) czy Portugalii (957).¹ Poniżej Polski są też Litwa (924), Łotwa (700), Estonia (820), Chorwacja (840) i Malta (925) oraz kraje w przedsiönku UE: Macedonia Północna (360), Albania (385), Czarnogóra (532), Serbia (544), a także Turcja (613).

Jeśli weźmiemy pod uwagę, że ustawowa płaca minimalna nie funkcjonuje w niektórych krajach UE, tj.: we Włoszech, Austrii, Danii, Szwecji i Finlandii, to płaca minimalna w Polsce jest niższa jedynie względem Hiszpanii (1323), Słowenii (1254), oraz znacznie bogatszych Belgii, Niemiec, Francji, Irlandii, Luksemburga i Niderlandów. Jest dziewiątą najwyższą płacą minimalną w UE, za nami znalazło się 13 krajów posiadających ustawowo uregulowaną płacę minimalną oraz 5 krajów, które jej nie stosują.

¹ Źródło: <https://www.euronews.com/business/2024/02/05/how-do-minimum-wages-compare-across-europe-in-2024>

3. Realna płaca nominalna w Polsce na tle krajów europejskich

W kategoriach siły nabywczej² najwyższą płacę minimalną mają Niemcy (1883), zaś polska płaca minimalna jest siódmą najwyższą w UE, na poziomie 1491, w tym rankingu wyprzedzamy Słowenię (1408) i Hiszpanię (1374), dla porównania Portugalia ma wynik 1086.

4. Relacja płacy minimalnej do płacy średniej

Wieloletnim postulatem polskich związków zawodowych była płaca minimalna na poziomie 50% średniej. Ten poziom jest też jednym z punktów odniesienia w dyrektywie unijnej, o czym szczegółowo mowa w punkcie 11.

Najnowsze przekrojowe dane na ten temat pokazuje OECD³ za 2022 rok. Relacja płacy minimalnej do średniej przekraczała 50% w 5 krajach na świecie. Wśród nich są głównie kraje Ameryki łacińskiej: Kostaryka (69%), Kolumbia (54%) i Meksyk (51%), a także 2 małe ludnościowo państwa: Nowa Zelandia (59%, 5 mln ludności) i Słowenia (51%, 2 mln ludności).

We wszystkich pozostałych krajach OECD relacja ta była poniżej 50%. W przedziałach:

- 45-50% znajdowała się w krajach: Chile, Francja, UK, Korea Płd., Portugalia, Niemcy,
- 40-45%: Australia, Kanada, Luxemburg, Słowacja, Polska, Hiszpania, Chorwacja, Izrael, Grecja
- 35-40%: Rumunia, Japonia, Holandia, Litwa, Belgia, Czechy, Turcja, Irlandia, Estonia, Węgry
- na Litwie wyniosła 32%, zaś w USA 19%.⁴

Obecna płaca minimalna w Polsce stanowiła w pierwszym kwartale 2024 roku 52% średniej. W zestawieniu za 2022 rok dawałoby to nam 3 miejsce na świecie i pierwsze w Europie.

5. Tempo wzrostu płacy minimalnej w Polsce

Płaca minimalna w Polsce stanowiła w 2002 roku 28% średniej, zaś w 2007 roku 32% średniej. Do roku 2016 wzrosła do 43% średniej. Rząd PIS utrzymał płacę minimalną na poziomie 43% do 2022 roku (w latach 2018-2019 byliśmy na 42%, w 2020-2021 na 45%). W roku 2023 i 2024 płaca minimalna wzrosła łącznie o 43% (odpowiednio o 19,6 i 19,4%) zaś relacja do płacy średniej podniosła się z 42,6% w 2022 roku do 52% obecnie.⁵

² Źródło jw.

³ Źródło: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MIN2AVE>

⁴ Źródło: jw.

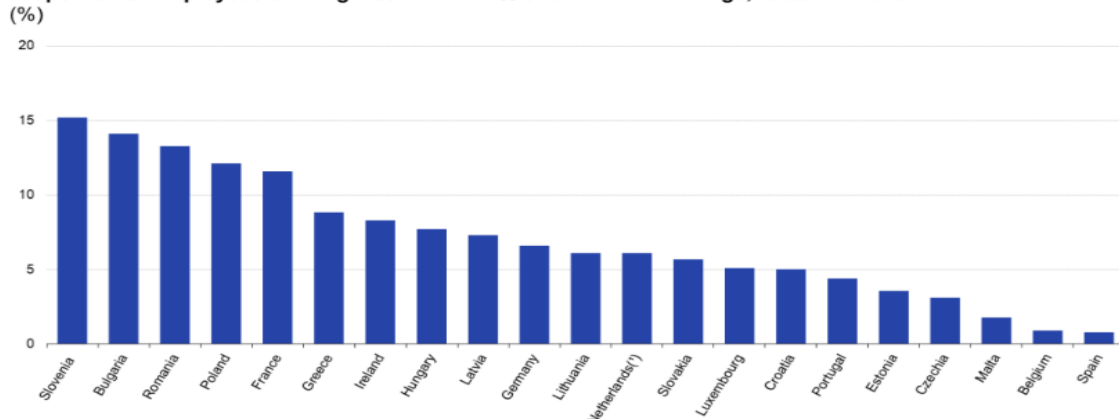
⁵ Źródło: jw., dla 2024 roku obliczenia własne

6. Powszechność płacy minimalnej w Polsce

Płacę minimalną na koniec 2021 roku pobierało 1,6 miliona Polaków.⁶ W 2023 roku było to 3,05 mln osób.⁷ Obecnie to 3,6 miliona osób.⁸ To 27,7% wszystkich osób zatrudnionych na etacie. Ten wskaźnik to absolutny rekord w porównaniu międzynarodowym.

Najnowsze porównywalne dane dla UE z Eurostat pochodzą z 2018 roku, pokazują tę relację na poziomie maksymalnie 15,1% dla Słowenii, 14,1% dla Bułgarii, 13,3% dla Rumunii.⁹ Poza Polską i Francją, reszta UE miała tę relację poniżej 10%.

Proportion of employees earning less than 105 % of the minimum wage, October 2018

(*) In October 2018 the national minimum wage applies to employees aged 22 years or older.
Source: Eurostat, Structure of Earnings Survey 2018 and Minimum wages; special calculation made for the purpose of this publication; data are not available in Eurostat's online database

eurostat

Dla porównania, minimalną płacę federalną w USA pobierało w 2018 roku 2,1%, zaś w 2022 roku 1,3% pracowników.¹⁰

7. Wpływ spłaszczenia wynagrodzeń na motywację do kształcenia i wysiłku

Wzrost płac minimalnych opiera się o rosnącą część wzrostu funduszu płac. Płace minimalne rosną procentowo najszybciej i pozbawiają możliwości podwyżki innych pracowników. Świetnie to widać w sektorze finansów publicznych, gdzie dysponenci budżetów musieli się zmierzyć z zapewnieniem wzrostu płac ogółem w 2023 roku o 7,8% jednocześnie oferując pracownikom zarabiającym płacę minimalną podwyżkę o 19,6%.

Płacę minimalną w Polsce proponują najczęściej nie tyle duże firmy o wysokiej wartości dodanej, ale sektor publiczny i mały biznes działający w formie jednoosobowych działalności gospodarczych.

⁶ Źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy/wybrane-zagadnienia-ryнку-pracy-dane-za-2021-r-9,10.html>

⁷ Źródło: Ocena skutków regulacji pkt. 4:

<https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//3/12362401/12898100/dokument575048.pdf>

⁸ <https://www.pap.pl/aktualnosci/minister-malag-filozofia-naszego-rzadu-jest-aby-polacy-mogli-godnie-zarabiac>

⁹ Źródło: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Minimum_wage_statistics#Proportion_of_minimum_wage_earners

¹⁰ Źródło: <https://www.statista.com/statistics/188206/share-of-workers-paid-hourly-rates-at-or-below-minimum-wage-since-1979/>

Ofiarą szybkiego wzrostu płac minimalnych są osoby, które zarabiają lub do niedawna zarabiałły powyżej minimum, których zaangażowanie, dodatkowa edukacja, branie odpowiedzialności za budżet, terminy czy zespół, stają się warte tyle samo co praca początkujących, mało zaangażowanych w życie firmy czy urzędu pracowników. Wzrost płacy minimalnej w tempie dużo szybszym niż wzrost płac w gospodarce czy w sferze budżetowej niszczy motywację do pracy, rozwoju, kształcenia, negatywnie wpływając na jakość pracy oraz jakość usług publicznych. Po latach spłaszczenia wynagrodzeń ujemny wpływ na jakość pracy przekłada się na tempo wzrostu PKB.

8. Płaca minimalna jako bariera aktywności zawodowej osób mniej zdolnych

Wysoka płaca minimalna tworzy „złotą klatkę” dla pracujących i barierę dla osób chcących wejść na rynek pracy, szczególnie po długiej przerwie, bez świetnych kwalifikacji. Jest sprzeczna z ważną dla gospodarki intencją podniesienia aktywności zawodowej wśród seniorów, osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych, oraz ich opiekunów.

Poprzedni rząd zauważał problem ale działał odwrotnie od własnych analiz¹¹: „część osób z niskimi kwalifikacjami i brakiem doświadczenia zawodowego, może doświadczyć trudności ze znalezieniem zatrudnienia. Natomiast osoby pracujące z kwalifikacjami niedopasowanymi do bieżących potrzeb rynku pracy mogą mieć trudności ze znalezieniem lepszej pracy lub utrzymaniem zatrudnienia. Podniesienie minimalnego wynagrodzenia najbardziej wpływa na sytuację osób mało zarabiających, których wynagrodzenie ulega zmianie wraz ze zmianą minimum ustawowego. Nie jest możliwe dokładne oszacowanie wpływu podniesienia kwoty wynagrodzenia minimalnego na rynek pracy, (...) zbyt gwałtowne – przede wszystkim niedostosowane do tempa wzrostu produktywności – podniesienie minimalnego wynagrodzenia za pracę, może niekorzystnie oddziaływać na gospodarkę, przyczyniając się do powstania ryzyka wzrostu inflacji, spadku zatrudnienia lub wzrostu bezrobocia, w szczególności wśród osób o niskich kwalifikacjach.”

9. Wpływ na konkurencyjność

Poziom płacy minimalnej i tempo jej wzrostu w ostatnich 2 latach zagraża polskiej konkurencyjności, która według IMD istotnie się pogorsza: Polska od 2018 roku spadła z 34 na 50 pozycję w światowym rankingu, dla porównania Czechy i Węgry poprawiły w tym czasie swoją pozycję i zajmują obecnie miejsca odpowiednio 26 i 39.¹² W warunkach kryzysu energetycznego to eksperyment na żywym organizmie gospodarki.

Dziś w rozmowach z firmami planującymi ekspansję w Polsce płaca minimalna jest istotnym tematem wszędzie tam, gdzie liczy się praca wymagająca niższych kwalifikacji. Ostatnio temat podjęli nawet przedstawiciele centrów usług wspólnych w branży finansowej.

¹¹ Źródło: Ocena skutków regulacji pkt. 9
<https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//3/12362401/12898100/dokument575048.pdf>

¹² Źródło: IMD: <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness-ranking/>

10. Sytuacja w Radzie Dialogu Społecznego

W tle decyzji o rozpoczęciu w 2023 roku gwałtownych podwyżek płacy minimalnej była dyskusja w RDS w 2022 roku, gdy sam rząd w OSR przedstawiał negatywne skutki podwyżek płacy minimalnej planowanej na 14,6%, a potem bez słowa wyjaśnienia podniósł ją o 19,6%. Tę decyzję poprzedziło spotkanie liderów PIS z liderami Solidarności.

W 2024 roku ponownie nie doszło do konsensusu społecznego w sprawie płacy minimalnej. Strona pracodawców wypracowała wspólne stanowisko, zgodnie z którym płaca minimalna w 2025 roku powinna zostać zamrożona na poziomie 4300 zł.

11. Dyrektywa UE do wdrożenia w 2024 roku

Polska ma obowiązek „przyjąć do 15 listopada 2024 roku „środki niezbędne do wdrożenia” Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2041 z dnia 19 października 2022 r. w sprawie adekwatnych wynagrodzeń minimalnych w Unii Europejskiej. Dyrektywa zachęca do ustalania płacy minimalnej na poziomie branżowym, zaś dla krajów stosujących krajową płacę minimalną, zaleca zgodnie z artykułem 5 tej dyrektywy: „Do oceny adekwatności ustawowych wynagrodzeń minimalnych państwa członkowskie wykorzystują orientacyjne wartości referencyjne. W tym celu mogą one stosować orientacyjne wartości referencyjne powszechnie stosowane na poziomie międzynarodowym, takie jak 60 % mediany wynagrodzeń brutto i 50 % przeciętnego wynagrodzenia brutto”.

Zgodnie z komunikatem Prezesa GUS przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w pierwszym kwartale 2024 roku 8147,38 zł.¹³ Nie znamy dokładnej wartości mediany wynagrodzeń, ale można ją szacować na ok. 80% średniej, czyli 6518 zł.

Oznacza to, że płaca minimalna zgodnie z Dyrektywą UE powinna kształtować się obecnie w Polsce w przedziale pomiędzy 3910 zł a 4074 zł, średnio 3992 zł, a w 2025 roku urosnąć w tempie wzrostu płac spodziewanego na 2025 rok względem roku 2024, który szacują na 7% do 10%.

12. Wnioski

Ustawa stworzona ponad 20 lat temu nie przystaje do obecnej rzeczywistości gospodarczej i prawnej i wymaga pilnej zmiany z powodów merytorycznych i prawnych. Nadmierny wzrost płacy minimalnej tworzy problemy społeczne i ekonomiczne i bardziej napędza wzrost cen niż dobrobyt Polaków.

W przyszłości płaca minimalna powinna stanowić średnią z 50% średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej oraz 60% mediany.¹⁴ Kwotowo, płaca minimalna powinna w 2025 roku zostać zamrożona na poziomie 4300 zł lub wzrosnąć do maksymalnie 4400 zł, co zależy od oczekiwanej dynamiki płac w 2025 roku. Dla powyższych poziomów przyjęto wzrost płac w gospodarce w 2025 roku odpowiednio 7,5 i 10%.

¹³ Źródło: <https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/komunikat-w-sprawie-przecietnego-wynagrodzenia-w-pierwszym-kwartale-2024-roku,271,44.html>

¹⁴ mediana będzie publikowana przez GUS od drugiej połowy 2024 roku

Następnie zarówno płaca minimalna, jak i fundusz płac w sferze budżetowej mogłyby rosnąć w tempie wzrostu płacy średniej w gospodarce, aby uniknąć społecznego przetargu i presji politycznej w tej sprawie.

Autor: Kamil Sobolewski, Główny ekonomista Pracodawców RP

Data opracowania: 05.06.2024